

УДК 336.717

ОЦІНКА КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Марченко О.В., Золотопуп Ю.М.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Розглянуто теоретичні підходи до визначення кредитної та інвестиційної діяльності банку. Виявлено схожість та відмінності між кредитними та інвестиційними операціями банку та визначено, що дані операції фактично поєднуються в єдиному кредитно-інвестиційному портфелі. Також виявлено фактори впливу на кредитно-інвестиційну діяльність, наявність ризиків у ній та встановлено існування необхідності знаходження ефективних методів їх зниження. Проаналізовано структуру та зміну обсягів основних складових кредитно-інвестиційного портфелю ПАТ «ТАСкомбанк» протягом 2014-2016 років. Розраховано коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфелю ПАТ «ТАСкомбанк» за 2014-2016 роки для визначення характеру кредитно-інвестиційної діяльності банку.

Ключові слова: банківські інвестиції, банківське кредитування, кредитно-інвестиційна діяльність банку, характер кредитно-інвестиційної діяльності банку, кредитно-інвестиційний портфель банку.

Постановка проблеми. Зважаючи на те, що кредитно-інвестиційна діяльність банку має суттєве значення як для нього самого, оскільки є його основним джерелом прибутку, так і для економіки країни в цілому, треба здійснювати оцінку такої діяльності. Ці дії мають звести до мінімуму існуючі ризики та покращити стан кредитно-інвестиційного портфелю банку. Отже, існує потреба в дослідженні основних складових кредитно-інвестиційного портфелю та виявленні негативних факторів впливу на кредитно-інвестиційну діяльність банку з метою їх уникнення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, які пов'язані з кредитно-інвестиційною діяльністю банку розглядали та вивчали такі науковці, як: Череп А.В., Андросова О.Ф., Леонов С.В., Луців Б.Л., Спіфанов А.О., Маслак Н.Г., Герасимович А.М., Заславська О., Ляхова О.О., Мамонов Г.В., Огородник В.В. та інші.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Залишається актуальною проблема забезпечення достатності ресурсної бази банку, оскільки саме вона є фундаментом формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу банківської установи та знаходження ефективних методів зниження ризиків, притаманних діяльності кредитно-інвестиційної діяльності.

Мета статті. Полягає у теоретичному дослідженні кредитно-інвестиційної діяльності банку, вивченні теоретичних та практичних засад формування кредитно-інвестиційного портфелю, з'ясуванні його сутності та у обґрунтуванні ролі

кредитно-інвестиційних операцій в загальній діяльності банку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі існує велика кількість визначень кредитної та інвестиційної діяльності банку.

Череп А.В. та Андросова О.Ф. вважають банківські інвестиції вкладенням коштів у цінні папери з терміном погашення понад один рік, що переслідують ціль одержання прибутку [11].

Тобто, в цього боку, банківські інвестиції розглядаються лише як здійснення операцій з цінними паперами. Але такої думки дотримуються не всі. Інші автори не обмежуються віднесенням інвестиційної діяльності банку лише до операцій з цінними паперами, а трактують її в більш широкому вигляді.

Так, Леонов С. В. розглядає поняття «інвестиційна діяльність банку» як інвестування коштів не тільки у цінні папери на первинному або вторинному ринку, але й у реальні активи (землю, підприємства, машини й устаткування) [5].

А ось Луців Б. Л. поділяє банківські інвестиції на внутрішні та зовнішні. Внутрішні банківські інвестиції здійснюються, як правило, у формі вкладення грошових коштів у розвиток виробничо-технічної бази самого банку. Зовнішні банківські інвестиції здійснюються на довготерміновій основі, мають на меті вийти за внутрішні рамки комерційного банку та передбачають поєднання банківського капіталу з виробничим. Таким чином, при веденні інвестиційної діяльності банки

можуть бути інвесторами або інвестиційними кредиторами, а банківські операції поділяються на інвестиційні, інвестиційно-позикові та позикові [6].

Єсіфанов А. О., Маслак Н. Г., Сало І. В. стверджують, що кредитні операції – це короткострокове та довгострокове кредитування виробничої, соціальної, інвестиційної та наукової діяльності підприємств та організацій; надання споживчих кредитів населенню; міжбанківських кредитів у частині наданих іншим банкам; лізинг, факторинг, дисконт векселів [3].

Отже, можна сказати, що банківське інвестування – це діяльність банку, щодо розміщення фінансових ресурсів, здійснення інвестицій на певний період часу для отримання прибутку, соціального ефекту чи інших цілей.

Банківське кредитування – це економічні відносини між кредитором та позичальником, щодо надання одним економічним суб'єктом іншому тимчасово вільних коштів у користування на умовах платності, поверненості, строковості.

Між кредитною та інвестиційною діяльністю є як схожість, так і відмінності. Схожість полягає як у тому, що саме за допомогою здійснення даних операцій банк отримує найбільший прибуток, так й у тому, що він, при здійсненні обох видів діяльності, використовує власні, залучені та позикові фінансові ресурси для отримання доходу. Відмінністю, в свою чергу, є те, що ініціатором інвестиційної операції є сам банк, а кредитної – позичальник, який є клієнтом банку. Друга відмінність кредитної діяльності від інвестиційної – це кількість кредиторів, оскільки при інвестуванні їх може бути досить багато, а при кредитуванні, в основному, один кредитор, яким є сам банк.

Кредитна та інвестиційна діяльність фактично поєднуються в єдиному кредитно-інвестиційному портфелі банку, тому неможливо надати перевагу кредитуванню чи інвестуванню в системі активних операцій банку. Банківська установа змінює свої акценти з кредитування на інвестування і навпаки у зв'язку зі змінами рівня прибутковості (рентабельності) операцій та ступеня ризику за ними.

Банківська установа як інвестиційний посередник акумулює великі суми тимчасово вільних грошових капіталів господарств і грошові вклади населення через розрахункові, поточні рахунки, депозитні вклади, депозитні й ощадні сертифікати, банківські векселі та їх акцепт, використання інших різноманітних грошово-кредитних і фінансових інструментів залучення коштів. Усе це засвідчує великий інвестиційний попит банківської установи на грошові ресурси, а формування великих грошових фондів є передумовою формування інвестиційного потенціалу банку і банківської системи в цілому.

Інвестиційна діяльність банку має суттєве значення як для економіки країни в цілому, так і для власне банківської установи. Для економіки країни значення інвестиційної діяльності банку полягає в тому, що банк, акумулюючи фінансові ресурси фізичних і юридичних осіб, спрямовує кошти в найбільш привабливі інвестиційні проекти, стимулюючи розвиток реального сектору та соціальної сфери; забезпечує формування фінан-

сових можливостей для підвищення добробуту в країні в цілому. З позиції окремого банку інвестиційна діяльність здійснюється з метою одержання прибутку від операцій з цінними паперами та для забезпечення участі в статутному капіталі інших підприємств і стратегічного контролю за їх власністю та діяльністю. Крім того, банк через інвестиційну діяльність у реальному секторі намагається створити фінансово-промислові групи, корпорації, холдинги, в яких головним суб'єктом виступає банківська установа, що фінансує інвестиційні проекти підприємств реального сектору економіки, що є важливим для української економіки [7].

Формування кредитно-інвестиційного портфелю відбувається в межах визначеної банком структури капіталу на основі його кредитно-інвестиційного потенціалу. Фундаментом формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу виступають фінансові (банківські) ресурси або фінансовий потенціал, до складу якого входять: власний, залучений і позиковий капітал [1].

Кредитний та інвестиційний портфелі є основними джерелами прибутку банків. Але не можна в управлінні ними допускати, щоб одержання прибутку переважало розуміння того, що необхідно зважувати всі загально визначені критерії оцінки ризиків. Якщо банківська установа буде прагнути отримати прибуток будь-яким чином, це може призвести до появи в її портфелі кредитів та інвестицій великої частки проблемних позик і невідповідні умови їх погашення. Зовсім позбутися ризиків за кредитними операціями неможливо, але управляти ними та зводити при змозі до мінімуму необхідно [8].

У процесі кредитно-інвестиційної діяльності банк вирішує такі завдання: формування кредитно-інвестиційного потенціалу, вибір форм і об'єктів кредитно-інвестиційної діяльності, аналіз і контроль, мінімізація ризиків та оцінка факторів впливу на кредитно-інвестиційну діяльність банків.

До найважливіших факторів впливу на кредитно-інвестиційну діяльність банку слід віднести: рівень розвитку української економіки (рівень ВВП, рівень інфляції, стійкість національної валюти, рівень доходів населення), показники розвитку банківської системи (зокрема, рівень капіталізації банків), ступінь інтегрованості вітчизняної банківської системи у світову фінансову структуру [9].

Банківський кредит є одним із можливих джерел інвестиційних ресурсів. Займаючись кредитно-інвестиційною діяльністю, банки виходять на інвестиційний ринок як особливі суб'єкти, які виконують не стільки роль інвестора, скільки роль посередника, який акумулює на ринку тимчасово вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб та трансформує їх у кредитні ресурси інвестиційного призначення. Участь банків в інвестиційних процесах сприяє рівномірному розподілу фінансових ресурсів між різними сферами підприємницької діяльності [4].

Кредитно-інвестиційний портфель банку – це сукупність здійснених банком інвестицій та усіх наданих позик на певний період часу для отримання прибутку, соціального ефекту чи інших цілей.

Таблиця 1

Кредитно-інвестиційний портфель ПАТ «ТАСкомбанк» за 2014-2016 роки

Показник	Фактичне значення, млн. грн.			Відносне відхилення, %	
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2015-2014 pp.	2016-2015 pp.
Міжбанківські кредити (не скориговані на резерви за кредитними операціями)	36,709	140,976	0	284	-100
Резерв під заборгованість банків	31,133	15,371	0	-50,6	-100
Кредити фізичним особам	67,738	111,992	262,690	65,3	134,6
Кредити юридичним особам (не скориговані на резерви за кредитними операціями)	2154,925	2854,885	5564,720	32,5	94,9
Резерв під кредити та заборгованість клієнтів	125,867	252,142	367,740	100,3	45,8
Цінні папери	327,017	244,640	887,440	-25,2	262,8
Кредитно-інвестиційний портфель	2429,389	3084,980	6347,110	27	105,7

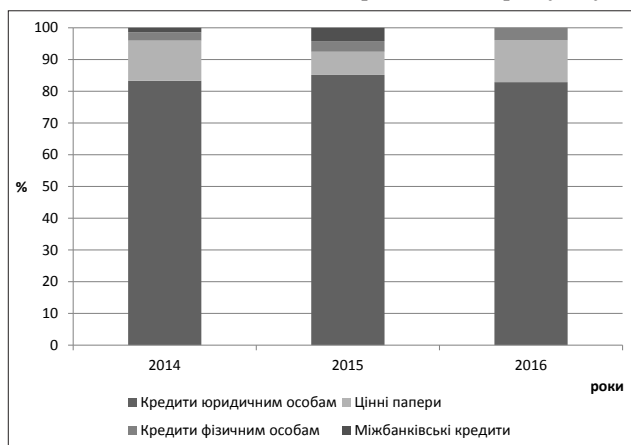
Розроблено авторами за даними [10]

Розглянемо кредитно-інвестиційний портфель банку на прикладі ПАТ «ТАСкомбанк», оскільки це товариство є універсальним комерційним банком, який надає повний спектр фінансових послуг, однією з яких є здійснення кредитно-інвестиційної діяльності.

Динаміка зміни основних складових кредитно-інвестиційного портфеля ПАТ «ТАСкомбанк» зображена в таблиці 1.

Виходячи з даних таблиці 1, можна побачити, що кредитно-інвестиційний портфель ПАТ «ТАСкомбанк» протягом 2014-2016 років має позитивну динаміку. Якщо у 2014 році він склав 2429,389 млн. грн., то у 2016 році вже склав 6347,110 млн. грн. Значним було збільшення обсягу кредитно-інвестиційного портфеля банку у 2016 році, в порівнянні з попереднім роком, оскільки він підвищився більше, ніж на 100% при тому, що у 2016 році міжбанківські кредити дорівнювали нулю. Дане збільшення відбулося, в більшій мірі, за рахунок зростання обсягу цінних паперів на 262,8%. Слід додати, що кредити, надані фізичним та юридичним особам, теж стрімко збільшувалися протягом 2016 року. А ось простежити чітку тенденцію, щодо окремих складових кредитно-інвестиційного портфеля, неможливо, оскільки їх обсяг то збільшувався, то зменшувався протягом досліджуваного періоду.

Структура кредитно-інвестиційного портфеля ПАТ «ТАСкомбанк» зображена на рисунку 1.

Рис. 1. Структура кредитно-інвестиційного портфеля ПАТ «ТАСкомбанк» за 2014-2016 роки

Джерело: розроблено авторами за даними [10]

Найбільшу питому вагу у структурі кредитно-інвестиційного портфеля протягом 2014-2016 років займають кредити, надані юридичним особам. А ось найменшу питому вагу складають міжбанківські кредити, при тому, що у 2015 році їх сума зросла майже на 300%. Але таке стрімке підвищення не мало продовження в наступному році. Навпаки, у 2016 році ця складова кредитно-інвестиційного портфеля дорівнювала нулю.

Характер кредитно-інвестиційної діяльності впливає на прибутковість та ліквідність комерційного банку. Підвищення питомої ваги кредитно-інвестиційних вкладень у загальних активах свідчить про те, що комерційний банк намагається підвищити прибутковість активів, нехтуючи їхньою ліквідністю [2, с. 21].

Для визначення характеру кредитно-інвестиційної діяльності банку використовують коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах, який має вигляд:

$$K_{\text{КІП}} = \frac{\text{КІП}}{A} * 100\% \quad [2, \text{с. 23}],$$

де $K_{\text{КІП}}$ – коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах;

КІП – обсяг кредитно-інвестиційного портфеля;

A – загальні активи.

Критерії оцінки кредитно-інвестиційної діяльності банку зображені в таблиці 2.

Таблиця 2

Критерії оцінки кредитно-інвестиційної діяльності банку

Значення коефіцієнта рівня кредитно-інвестиційного портфеля в активах, %	Характеристика кредитно-інвестиційної діяльності
менше 65	пасивна
65-75	активна
більше 75	ризикова

Джерело: [2, с. 21]

Розрахований коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах ПАТ «ТАСкомбанк» за 2014-2016 роки наведено в таблиці 3.

З представлених розрахунків видно, що протягом всього досліджуваного періоду характер кредитно-інвестиційної діяльності банку є ри-

**Коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля
у загальних активах ПАТ «ТАСкомбанк» за 2014-2016 роки**

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Активи, млн. грн.	2960,728	3813,671	8128,410
Кредитно-інвестиційний портфель, млн. грн.	2429,389	3084,980	6347,110
Коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах	82,1	80,9	78,1

Джерело: розроблено авторами за даними [10]

зикованим. Але, при цьому, коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах банку з кожним роком зменшується, підтвердженням чого є те, що у 2014 році він складав 82,1, а у 2016 році вже дорівнював 78,1.

Висновки та пропозиції. Кредитна та інвестиційна діяльність банку фактично поєднуються в єдиному кредитно-інвестиційному портфелі, тому банківська установа не надає перевагу тій, чи іншій, а здійснює зміну своїх акцентів з інвестування на кредитування і навпаки. Сама ж кредитно-інвестиційна діяльність банку теж зазнає змін. Ці зміни здійснюються під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, одними з яких є обсяг ресурсної бази банку, оскільки саме він є фундаментом формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу, рівень інфляції, стійкість національної валюти

та інші. Здійснивши дослідження кредитно-інвестиційного портфелю ПАТ «ТАСкомбанк» за 2014-2016 роки, було виявлено, що його структура та обсяг змінювалися з кожним роком. Найбільшу питому вагу у структурі кредитно-інвестиційного портфелю займають кредити, надані юридичним особам, а ось найменшу складають міжбанківські кредити. Простежити чітку тенденцію, щодо окремих складових кредитно-інвестиційного портфелю, неможливо, оскільки їх обсяг то збільшувався, то зменшувався протягом досліджуваного періоду, а ось кредитно-інвестиційний портфель ПАТ «ТАСкомбанк» протягом 2014-2016 років має позитивну динаміку. Отже, потреба у здійсненні оцінки кредитно-інвестиційної діяльності існує, аби звести до мінімуму існуючі ризики та покращити стан кредитно-інвестиційного портфелю банку.

Список літератури:

1. Воробйова О. І. Основи формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу банків України / О. І. Воробйова // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 20. – С. 3–54.
2. Герасимович А. М. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку / А. М. Герасимович // Вісник КЕФ К ЕУ ім. В. Гетьмана. – 2011. – № 1. – С. 17–26.
3. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків: навч. посібник / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с.
4. Заславська О. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності українських банків / О. Заславська // Економіка. Тернопільський національний економічний університет. – 2012. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fdspace.nbu.gov.ua%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F62525%2F06Zaslavska.pdf%3Fsequence%3D1&name=06-Zaslavska.pdf%3Fsequence%3D1&lang=uk&c=58a9749e8e27&page=1>
5. Леонов С. В. Банківське інвестування: взаємозв'язок економічних категорій / С. В. Леонов // Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ. – 2008. – Том 1. – с. 59–61.
6. Луців Б. Л. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.04.01 / Б. Л. Луців // Тернопільський держ. економічний ун-т. – Тернопіль. – 2005. – 29 с.
7. Ляхова О. О. Кредитно-інвестиційний портфель банків та його вплив на фінансування інвестиційних проектів в Україні- Гроші, фінанси і кредит / О. О. Ляхова, Т. П. Шокало // Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/47670/13Lyakhova.pdf?sequence=1>
8. Мамонов Г.В. Шляхи оптимізації кредитно-інвестиційної діяльності банків України / Г.В. Мамонов, К.П. Побоч // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Ffirbisnbu.gov.ua%2Fcgibin%2Ffirbis_nbu%2Fcgibirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FSep_2014_1_19.pdf&lang=uk&c=5808f4a66c6e
9. Огородник В. В. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України за умов фінансової нестабільності та фактори впливу на неї / В. В. Огородник // Регіональна економіка. – 2012. – № 1. – С. 161–169.
10. Показники діяльності ПАТ «ТАСкомбанк» за 2012-2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tascombank.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=92&Itemid=97
11. Череп А.В. Банківські операції: навч. посібник / А.В. Череп, О.Ф. Андросова // К : Вид-во «Кондор». – 2008. – 410 с.

Марченко О.В., Золотопуп Ю.Н.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ОЦЕНКА КРЕДИТНО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКА

Аннотация

Рассмотрены теоретические подходы к определению кредитной и инвестиционной деятельности банка. Выявлено сходство и различия между кредитными и инвестиционными операциями банка и определено, что данные операции фактически объединяются в едином кредитно-инвестиционном портфеле. Также выявлены факторы влияния на кредитно-инвестиционную деятельность, наличие рисков в ней и установлено существование необходимости нахождения эффективных методов их снижения. Проанализирована структура и изменение объемов основных составляющих кредитно-инвестиционного портфеля ПАО «ТАСкомбанк» в течение 2014-2016 годов. Рассчитан коэффициент уровня кредитно-инвестиционного портфеля ПАО «ТАСкомбанк» за 2014-2016 годы для определения характера кредитно-инвестиционной деятельности банка.

Ключевые слова: банковские инвестиции, банковское кредитование, кредитно-инвестиционная деятельность банка, характер кредитно-инвестиционной деятельности банка, кредитно-инвестиционный портфель банка.

Marchenko O.V., Zolotopup Yu.N.

Kharkiv National University of Construction and Architecture

ASSESSMENT OF CREDIT-INVESTMENT BANKING

Summary

Theoretical approaches to the definition of credit and investment bank. Revealed the similarities and differences between credit and investment bank operations and determined that these operations are actually combined into a single loan and investment portfolio. Factors of influence on credit and investment activity also identified the presence of risk in it, and the existence of the need to find effective ways to reduce them. The structure of and changes in the volume of the main components of the credit-investment portfolio of PJSC «TAScombank» during the 2014-2016 period. Designed level ratio of credit-investment portfolio of PJSC «TAScombank» for the years 2014-2016 to determine the nature of the credit and investment activities of the bank.

Keywords: bank investments, bank lending, credit and investment bank activities, nature of the bank's lending and investment activities, loan and investment portfolio.